

Magyar Helsinki Bizottság

**A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG
JELENTÉSE
A BARANYA MEGYEI BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI
INTÉZETBEN
2013. AUGUSZTUS 12–13-ÁN
TETT LÁTOGATÁSRÓL**

A Magyar Helsinki Bizottság hat megfigyelője 2013. augusztus 12–13-án tett látogatást a pécsi Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. A látogatás során az intézet vezetése és munkatársai készséggel segítették a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelőinek munkáját. Az intézet parancsnokhelyettese a látogatás kezdetekor a megfigyelők rendelkezésére bocsátotta az előzetesen megküldött kérdésekre adott válaszokat tartalmazó dokumentumokat, és minden egyéb kért információt megadott. A megfigyelőknek az intézet minden körletét, részlegét lehetőségük volt megtekinteni.

A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői látogatásuk során a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnokhelyettesével való megbeszélést követően az intézet munkatársainak kíséretében az intézet mindkét egységét bejárták, illetve véletlenszerűen kiválasztott zárkákban az ott tartózkodó fogvatartottakkal a személyi állomány ellenőrzése nélkül (látó- és hallótávolságon kívül) beszélgetést folytattak. A megfigyelők emellett a négyszemközti beszélgetésre jelentkezett fogvatartottakat is meghallgatták, szintén a személyi állomány ellenőrzése nélkül. A látogatás végén a megfigyelők megosztották tapasztalataikat az intézet vezetésével.

A jelentésben a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet megjegyzései szürke háttérrel szerepelnek, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának megjegyzései pedig dőlt betűvel, keretben.

A jelentés elkészítését az Európai Unió „Alapvető jogok és polgárság” programja támogatta. Tartalmáért a kizárólagos felelősséget a Magyar Helsinki Bizottság viseli, az semmilyen vonatkozásban nem tekinthető úgy, mint amely az Európai Unió véleményét tükrözi.

I. Általános tapasztalatok

1. Az intézet alapvető adatai

A Baranya megyei intézetet 1884-ban alapították – ekkor épült meg a jelenleg „előzetes házként” funkcionáló, az előzetes letartóztatás végrehajtására szolgáló épület (a továbbiakban: „megyei intézet”), amely a legrégebbi megyei intézet az országban. Az 1990 előtti felújításokat, fejlesztéseket (1891 – vízvezetékrendszer kiépítése, 1895 – villamos áram bevezetése, 1926 – tatarozás, 1959 – épületgépészet, 1969 – fűtőkorszerűsítés, 1986 – karbantartóműhely felújítása) 1993-ban a tetőszerkezet és a homlokzat felújítása követte, 1995-ben biztonságtechnikai fejlesztést hajtottak végre. 1998 alakították ki az ún. „szociális blokkot”, amely az egészségügyi rendelőnek, a könyvtárnak, a konyhának és az étteremnek, illetve a fürdőknak ad helyet. 2004–2006-ban építették meg a megyei intézet melletti területen a Fiatalokért Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetét, illetve a Papnövelde u. 9–11. szám alatt található irodaépületeket. A fiatalokért intézete a PHARE-projekt keretein belül épült, 50 fő befogadására alkalmas; 2006 szeptemberében érkeztek ide az első fogvatartottak Tökölről. 2008-ban a beléptető zsilip, a biztonsági kerítés és a garázs felújítására került sor, 2012-ben pedig bővítették a személyi állomány öltözőjét, és részükre konditermet alakítottak ki.

2013-ban a megyei intézetben férőhelybővítést hajtanak végre: a tervek szerint 40 fő számára alakítanak ki további férőhelyet, ami 10 új zárkát jelent; többek között egy közösségi helyiséget is zárkává alakítanak át. Az új zárkákban dolgozó fogvatartottakat helyeznek majd el, abból a célból, hogy dolgozó státuszukra tekintettel számukra a jelenleginél jobb körülményeket teremtsenek. A projekt költségvetése 88 millió forint, a kivitelezés 2013. szeptember 1. és december 31. között zajlik. A látogatást követően megjelent, 2013. decemberi híradás szerint az intézet utcai szárnyának második emeletén végül tíz két-, illetve háromszemélyes zárkát, valamint két irodát alakítottak ki.¹

Az intézet utólagos tájékoztatása szerint a férőhelybővítés keretében kialakított 10 zárkából 8 zárka alkotja a dolgozók nyitott körletrészt, 2 zárka előzetes letartóztatottak elhelyezésére szolgál. A beruházás 2013. szeptember 6-án kezdődött, és december 6-án került átadásra. Az intézet befogadóképessége 24 fővel emelkedett, így 97-ről 121 főre nőtt.

2. Létszámadatok

2.1. Fogvatartotti összlétszám

	Megyei intézet	Fiatalokért intézete
Befogadóképesség	97	50
Átlag fogvatartotti létszám a látogatás idején	181	35
2013. évi éves átlag fogvatartotti létszám	173	37
Fogvatartotti létszám a látogatás napján	110 (2013. 08. 12.) 127 (2013. 08. 13.)	48 (2013. 08. 12.) 51 (2013. 08. 13.)

Fogvatartotti átlagléttség

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Megyei intézet	174	181	171	172	182	192	188
Fiatalokért intézete	35	38	45	40	39	42	31

Az intézet tájékoztatása szerint a látogatást megelőző egyéves időszakban 179%-os volt a megyei intézet túltelítettsége, míg a fiatalokért intézetének a látogatást megelőző egyéves időszakban 70%-os volt a telítettsége. Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a látogatás első napján fennálló 110 fős létszám a megyei intézetben atipikusan alacsony – a parancsnokhelyettes becslése szerint 2013

¹ Lásd: <http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/gazdasagi-es-informatikai-helyettes-allamtitkarsag/hirek/ferohelybovitessel-csokkent-a-zsufoltsag-a-baranyai-bv-intezetben>.

folyamán 190 fő volt a fogvatartotti átlaglétszám az intézet e részében, és a tárgyalási időszak kezdetével a fogvatartotti létszám nagy valószínűséggel újfent drasztikusan emelkedni fog. (A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelőinek látogatására az ítélkezési szünetben került sor.)

	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Befogadások száma	1 824	1 983	1 897	1 781	1 480	1 340

2.2. A fogvatartottak létszáma kategóriák szerint (2013. szeptember 12-i állapot)

Végrehajtási fokozat szerint	
Fegyház	2 fő
Börtön	27 fő
Fogház	3 fő
Elzárás	2 fő
Fiatalkorúak, börtön	19 fő
Fiatalkorúak, fogház	14 fő
Fiatalkorúak, elzárás	1 fő

Előzetes letartóztatottak száma	
Felnőtt korúak	68 fő
Felnőtt korú nem jogerősen elítélt	5 fő
Fiatalkorúak	14 fő
Összesen	87 fő

Biztonsági fokozat szerint	
I. biztonsági csoport	0 fő
II. biztonsági csoport	10 fő
III. biztonsági csoport	143 fő
IV. biztonsági csoport	2 fő

Speciális csoportok szerint	
Drogprevenció részleg	2 fő
Gyógyító-nevelő csoport	–
Átmeneti csoport	–
EVSZ-esek száma	1 fő

Nem szerinti megoszlás	
Férfi	152 fő
Nő	6 fő

Az intézetben a látogatás idején nem tartottak fogva külföldi állampolgárt. „Roma zárka” az intézet tájékoztatása szerint az intézetben nem létezik, illetve nem létezik „nemi erkölcs elleni” zárka sem. Az intézetben nincs kialakítva különleges biztonságú zárka.

2.3. Személyzet létszáma kategóriák szerint

Vezető	7 fő
Adminisztratív	15 fő
Őrszolgálat	72 fő
Ápoló	5 fő
Egyéb	29 fő
Összesen	128 fő

A megyei intézetben 4 nevelő foglalkozik a fogvatartottakkal, ami a látogatás idején fennálló fogvatartotti létszám esetén még megfelelő arány, de az átlagos, 180 fő körüli fogvatartotti létszám esetén a nevelőkre már 45 fogvatartott jut, ami – különösen az intézet által lebonyolított sok befogadásra, a gyorsan változó fogvatartotti állományra tekintettel – megnehezítheti a hatékony munkavégzést. A fiatalok intézetében 3 nevelőt foglalkoztatnak, ami az 50 fős intézményben jó nevelő-fogvatartott arányt jelent.

Az intézet tájékoztatása szerint a megyei intézetben dolgozó 4 fő nevelő munkáját egy szociális segédelőadó is segíti, aki terhet vesz le a nevelők válláról (pl. levelek összegyűjtése, érkezett levelek kiosztása, stb.).

Az intézet parancsnokhelyettesének tájékoztatása szerint rossz az „állománymegtartó képesség”, sok tapasztalt kolléga hagyja el a büntetés-végrehajtási szervezetrendszer. Ez az egyik oka annak, hogy rengeteg a túlóra, a személyi állomány leterhelt.

3. Rendkívüli esetekre vonatkozó adatok

Haláleset az intézetben 2012-ben nem történt.

3.1. Kimutatás az intézetben elkövetett bűncselekményekről (2012)

Fogvatartott által fogvatartott sérelmére elkövetett bűncselekmények miatti eljárások		
súlyos testi sértés	1 esetben	1 fő ellen
lopás	2 esetben	2 fő ellen
kényszerítés	4 esetben	6 fő ellen
kényszerítés, rablás	1 esetben	4 fő ellen
rablás	1 esetben	1 fő ellen
könnyű testi sértés	1 esetben	1 fő ellen

Fogvatartott által személyi állomány tagja sérelmére elkövetett bűncselekmények miatti eljárások		
hivatalos személy elleni erőszak	4 esetben	4 fő ellen
zaklatás	1 esetben	1 fő ellen

Személyi állomány tagja által fogvatartott sérelmére elkövetett bűncselekmény miatti eljárás		
bántalmazás hivatalos eljárásban	1 esetben	1 fő ellen

A személyi állomány tagja ellen indult fenti eljárás felmentéssel zárult.

3.2. Kimutatás a kényszerítő eszközök alkalmazásáról (2012)

Alkalmazott kényszerítő eszköz							
eset/fő	testi kényszer	bilincs	testi kényszer + bilincs	gumibot	könyörgáz	szolgálati kutya	lőfegyver
11 / 8	4	-	7	-	-	-	-

A kényszerítő eszköz alkalmazását kiváltó okok						
eset / fő	utasítás végrehajtásának megtagadása	felügyelet megtagadása	intézkedéssel szembeni ellenszegülés	dühöngő, ön- és közveszélyes magatartás	verekedés megszüntetése	elféltárs bántalmazása
11 / 8	2	1	1	1	4	2

Sérülések			Elkövetők neve				Biztonsági csoport			
nincs	8 napon belül gyógyuló	8 napon túl gyógyuló	felőtt korú férfi	felőtt korú nő	fiatalkorú férfi	fiatalkorú nő	IV.	III.	II.	I.
8	3	-	6	2	3	-	8	3		

Helyszín					Bv. fokozat							Parancsnok általi minősítés			
					felnőtt korú				fiatalkorú						
zárka	folyosó	magánzárka	más helyiség	intézetben kívül	előzetes	fegyház	börtön	fogház	előzetes	börtön	fogház	jogszerű	jogszerűtlen	panasszal élt	ügyészi kifogás
5	3	-	2	1	3	1	2	2	2	-	1	11	-	-	-

4. Befogadás, szállítás

A nyilvántartó csoport a befogadási eljárás során írásban, nyomtatványok útján tájékoztatja a fogvatartottakat jogairól és kötelezettségeikről, a kényszerítő eszközök alkalmazásának lehetőségeiről, a munka- és tűzvédelmi szabályokról, a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben vagy egyéb ellátásban való részvételről, az egészségügyi viszonyokról. A fogvatartottak a tájékoztatást aláírásukkal veszik tudomásul. A nem magyar állampolgárságú elítélt befogadásakor és szabadításakor anyanyelvén, vagy az általa ismert más nyelven kell adatlapot kiállítani. A befogadásakor nyilatkoznia kell a nem magyar állampolgárságú fogvatartottat, hogy kéri-e az illetékes külképviselet értesítését, egyben tájékoztatni kell arról az általa ismert nyelven, ha nemzetközi egyezmény a szabadságvesztés végrehajtásának az átengedését lehetővé teszi. A fogvatartottak jogait és kötelezettségeit írott formában az intézet a fogvatartottak rendelkezésére álló házirendje tartalmazza. Az intézet külön nyomtatványon a fogvatartottak hozzátartozóit is tájékoztatja az őket érintő jogokról, kötelezettségeikről.

A szállítással kapcsolatban több fogvatartotti panasz is érkezett a megfigyelőkhöz. Néhány fogvatartott sérelmezte, hogy más intézetekben általában biztosított a fürdés a szállítás előtt, de a pécsi intézetben nem. Felmerült még panaszként, hogy a szállítás időtartamára más intézetben adott ételek egy részét

(a nagyméretű konzerveket) elvették tőlük az intézetben, azzal az indokkal, hogy nem felelnek meg a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási intézetben belüli szabványnak, és azzal, hogy majd visszakapják azokat, ha elhagyják az intézetet.

5. Zsúfoltság

Az intézet tájékoztatása szerint csak a fiatalokúak intézetében tudnak biztosítani akkora mozgásteret a fogvatartottak számára, amekkorát a magyar jogszabályi előírások szerint „lehetőleg” biztosítani kell – ott viszont valamennyi zárkában, mind az 50 fő tekintetében. A megyei intézetben ezzel szemben csak a 9. és 10. fegyelmi zárkában, illetve a 20. sz. egyszemélyes zárkában tudják biztosítani az előírt mértékű mozgásteret, a többi zárkában nem. Így a látogatás idején például mind a 110 fő esetében alacsonyabb volt a mozgástér mértéke a kívánatosnál.

A legkisebb, egy főre jutó szabad mozgástér a legzsúfoltabb, 7,6 m² alapterületű, 4 főre berendezett zárkában 1 m²/fő. A 7,6 m² itt a bruttó alapterületet jelenti, a zárka nettó, berendezési tárgyak (2 ágy: 3,6 m², WC: 1 m², asztal: 0,5 m², mosdó: 0,5 m²) nélküli alapterülete 4 m². Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint van olyan eredetileg 1 fős zárka az intézetben, amely 6 főre van berendezve, és bár jelenleg 4 fő tartózkodik ebben a zárkában, a tárgyalási időszak kezdete után valószínűleg újfent 6 fogvatartott elhelyezésére szolgál majd. A legnagyobb

zárkát egy munkateremből alakították ki, ez 24 főre van berendezve.

Amint a fenti adatok és a jelentés 2. pontjában rögzített fogvatartotti létszámadatok is mutatják, a megyei intézettel kapcsolatban az egyik legnagyobb probléma a túlszűfolttség. Az intézet parancsnokhelyettese szerint a zsúfoltság egyik oka az büntetés-végrehajtási intézetek országos szintű túltelítettségén túl, hogy a térségben nincs letöltő jellegű büntetés-végrehajtási intézet. Ez úgy függ össze az intézeti túlszűfolttsággal, hogy a családi kapcsolatok fenntartása érdekében az ítéletüket más intézetben töltők közül sokan kérik a látogatófogadás biztosítását Pécssett, mert kapcsolattartóik távolabbi intézetbe nem tudnak elutazni. Ennek engedélyezése esetén a látogatása hetére a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe szállítják át őket. A parancsnokhelyettes tájékoztatása szerint nagyon sok fogvatartotti kéri, hogy a kapcsolattartás elősegítése érdekében maradjon Pécssett, de sokakat ennek ellenére át kell szállítani a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe (170 km-re Pécsről) vagy a Kalocsai Fegyház és Börtönbe (100 km-re Pécsről), ami megnehezíti a látogatás formájában történő kapcsolattartást.

Szintén a túlszűfolttságból fakadó probléma, hogy a megfigyelők tapasztalatai szerint van arra példa (pl. megőrzéses fogvatartottak esetében, vagy annak érdekében, hogy a dohányzók és a nem dohányzók elkülönítését meg tudják oldani), hogy a különböző végrehajtási fokozatú elítélteket nem tudják elkülöníteni egymástól, és egy zárkába kerülnek – ez a parancsnokhelyettes szerint is előfordulhat. Egy fiatalos fogvatartott is jelezte, hogy pár napra nagykorú fogvatartottakkal közös zárkába került. A túlszűfolttságból adódó problémák ilyen módon való megoldása azonban ellentétes a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel.

A Magyar Helsinki Bizottság tisztában van vele, hogy a túlszűfolttságot az intézet saját hatáskörében csökkenteni nem tudja, de ezzel együtt szükségesnek tartja felhívni a figyelmet arra, hogy a zsűfolttság a megyei intézetben olyan mértékű, hogy az – a kapcsolódó rossz fizikai körülményektől (lásd jelen jelentés I. 6. pontját) eltekintve is, azokkal együtt pedig különösen – kimeríti az embertelen, megalázó bánásmód fogalmát. Így e fogvatartási körülmények a Magyar Helsinki Bizottság álláspontja szerint sértik az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkét. A látogatás során több fogvatartott jelezte a megfigyelőknek,

hogy megfontolja kérelem benyújtását az Emberi Jogok Európai Bíróságához. Ebben a Magyar Helsinki Bizottság a szükséges jogi tájékoztatás megadásával az érintett fogvatartottaknak segítséget nyújt.

Megjegyezni kívánjuk, hogy ugyan az intézet befogadóképességének a látogatást követően realizálódott, fent ismertetett bővülése pozitív fejlemény, ugyanakkor a korábbi létszámadatok fényében önmagában nem oldja meg a problémákat, hiszen az intézet kihasználtsága olykor eléri a 180-200%-ot is.²

(A képek a megyei intézet zárkáiban készültek.)

6. Zárkák, fizikai körülmények

Elkülönített vagy felfalazott, külön szellőzésű WC a megyei intézet 9 zárkájában található, 17 zárkában nem. Ugyanakkor a kis zárkákat a közeljövőben TÁMOP-projekt keretein belül felújítják, farostlemezzel választják le a WC-keket, ami ugyan a szellőzést nem oldja meg, de a jelenlegi helyzethez képest mindenképp előrelépés. A fiatalosok intézetében minden zárkában van elkülönített, külön szellőzésű WC. (A következő oldalon található bal oldali kép a megyei intézetben készült, a jobb oldali képen a fiatalosok intézetének egyik zuhanyzója-mellékhelyisége látható.)

² Lásd még: <http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/gazdasagi-es-informatikai-helyettes-allamtitkarsag/hirek/ferohelybovitessel-csokkent-a-zsufoltsg-a-baranyai-bv-intezetben>.

A zsúfoltságból következően a megyei intézetben több zárkában találhatóak háromszintes ágyak (lásd a jelentés 5. pontjában szereplő képeket).

A látogatást megelőző kánikulai időben az intézet tájékoztatása szerint 40 Celsius-fokot is mértek az intézetben. A hőséget egyrészt azzal próbálták enyhíteni, hogy a tátikákat az étkezések idejére lehajtva hagyták, illetve kézi permetezőt is osztottak, ezek az intézkedések azonban nyilván csak minimálisan tudtak javítani a helyzeten a túlszűfolt, egyébként is rosszul szellőző zárkákban, amelyekben sokszor nyitott tátika esetén sem igazán jár a levegő. A megyei intézetben a fogvatartottak beszámolója szerint a tátikát délelőtt és délután is egy-egy órára nyitják ki, valamint egyes fogvatartotti beszámolók szerint este 7 és 10 óra között is nyitva van.

Az alábbiakban néhány, a megfigyelők által meglátogatott zárkában tapasztalt fizikai körülmények leírása következik:

- A megyei intézet alsó szintjén a megfigyelők egy kisebb, kb. 8 m²-es, négyszemélyes dohányzó zárkában (ahol korábban 6 fő volt elhelyezve, két háromszintes ágyon, amelyeket a fogvatartottak elmondása alapján a látogatás előtt pár nappal cseréltek le két kétszintes ágyra – ezek helyét a falon levő koszcscikok mutatják) azt tapasztalták, hogy nagyon kevés a természetes fény, és nehezen elviselhető a zárkában hőség és levegőtlenység. A WC ebben a zárkában sem elkülönített, és fél méterre van az asztaltól, amelynél étkeznek a fogvatartottak. A fogvatartottak elmondása szerint a tátika naponta csak néhány órára van nyitva, de ha nyitva van, akkor sem mozog a levegő, nem szellőzik megfelelően a zárka.
- Szintén a megyei intézet alsó szintjén a megfigyelők meglátogatottak egy 25 m²-es, összesen 20 főre berendezett, dohányzó zárkát, amiben hat háromszintes és egy kétszintes ágy található. Itt a megfigyelők becslése szerint 8 m² volt a szabad mozgástér. A 20 fő számára egy, fel nem falazott, lefüggönyözött WC áll rendelkezésre, illetve 3 mosdókagyló. (A zárkában a látogatás idején csupán heten tartózkodtak, de mivel megőrzéses zárka, az elmondás alapján rendszeresen előfordul, hogy egyszerre kell feltölteni.) Itt is kevés a természetes fény, – a zárkának két, 1x1 méteres ablaka van, a bejutó fény mennyiségét azonban csökkenti az azon található rács és a látásgátló; a zárkában összesen két kis lámpa található. A szekrények zárhatók, ha a fogvatartottnak van saját lakatja.

A fiatalok intézete nagy kontrasztot jelent a megyei intézethez képest a fizikai körülményeket tekintve.

A fiatalok fogvatartottak közül sokan (főleg azok, akik korábban más intézetben is jártak) pozitívként emelték ki az igényes és tiszta környezetet. A fiatalok intézetében az első szinten helyezik el az előzetes letartóztatást töltőket, míg a második szinten a börtön fokozatban, a harmadik szinten pedig a fogház fokozatban szabadságvesztésüket töltőket. A zárak egy-, két- vagy háromszemélyesek. Szintenként van egy drogprevenciós zárka, de a látogatás idején ezek „normál” záraként működtek. Szintenként egy foglalkoztató helyiség található a fiatalok intézetében, illetve az épületben található egy tornaterem is, így összesen négy helyiség áll rendelkezésre közösségi tevékenység céljára. (A képeken a fiatalok intézetének zárkái láthatóak.)

Ami a fizikai körülményeket illeti, a jelenlegi egyik legnagyobb probléma az intézet vezetésének saját megítélése szerint is az ágyi poloskák megjelenése, elsősorban a megyei intézetben. A Magyar Helsinki Bizottság Emberi Jogi Tanácsadó Programjának a látogatás előtt is több fogvatartott jelezte az ágyi poloskák megjelenését. A problémával az intézet vezetése is tisztában van, ám tájékoztatásuk szerint „szélmalomharcot” vívnak, így igyekeztük ellenére a problémát nem sikerült megszüntetni. Feltehető, hogy a poloskák szállítással „érkeztek” az intézetbe, és mivel a hírek szerint a poloskák megjelentek a budapesti „Gyűjtőben” (a Budapesti Fegyház és Börtönben) is, valószínű, hogy a következő szállítás alkalmával is kerül majd poloska az intézetbe. Az intézet parancsnokhelyettese szerint emellett felmerül, hogy egyes fogvatartottak „megcsípetik magukat” a poloskákkal, hogy aztán a csípésre hivatkozva kártérítési pert indíthassanak, illetve szándékosan hozzák magukkal a poloskákat, és akár üzletelnek is velük. (A látogatás idején két, poloskacsípés miatt indított kártérítési per volt folyamatban az intézet ellen. Kártérítést ilyen alapon egyébként még nem fizetett az intézet.) A Magyar Helsinki Bizottság szerint ugyanakkor a probléma megoldása e – bizonyítékokkal tudomásunk szerint alá nem támasztott – feltételezésekre tekintet nélkül az intézet, illetve a büntetés-végrehajtási szervezetrendszer feladata és felelőssége. Amennyiben a poloskák megjelenését a Budapesti Fegyház és Börtönben, illetve a körszállításokat követően más intézetekben is észlelik, a problémát országos szinten kell kezelni.

A poloskák megjelenését az intézetben először 2013. április elején jelezték a fogvatartottak: a 29. számú zárkából jelentkeztek az orvosi rendelésen olyan csípésekkel, amelyek poloskacsípések is lehettek. Az intézet azóta folyamatosan próbálja kezelni a helyzetet. Amennyiben jelzés érkezik arra nézve, hogy egy zárkában poloskát, poloskacsípést észleltek, az intézet késedelem nélkül értesíti a fertőtlenítést végző céget, az Antipest Környezethigiéniai Kft.-t, amely az irtást az Attracid AQUAPY nevű termékkel végzi. Az irtást követően az érintett és az azzal szomszédos zárkákban poloskacsapdákat állítanak fel. A megyei intézetben a két leginkább fertőzött zárka közül az egyiket kiürítették, kimeszelték és fertőtlenítették; az ott fogva tartottak pedig új ágyneműt kaptak és a

ruháikat is fertőtlenítették. A megfigyelők rendelkezésére bocsátott feljegyzés és jelentések szerint a látogatást megelőzően a következő időpontokban fertőtlenített a cég zárkákat a megyei intézetben:

Irtási időpont	Zárkaszám (megyei intézet)
2013. április 8.	28, 29
2013. június 17.	19, 29
2013. június 24.	26, 29
2013. július 31.	19
2013. augusztus 7.	19
2013. augusztus 9.	29

A fiatalkorúak intézetében az augusztus 5-i héten érkezett jelzés poloska megjelenéséről, de a megtalált rovarról ellenőrzés után kiderült, hogy nem poloska. Ezzel együtt 2013. augusztus folyamán poloskacsapdákat helyeztek ki minden zárkában a fiatalkorúak intézetében, illetve ugyancsak augusztusban a „poloskagyanús” 1., 4., 5., 7., 8. és 9. számú zárkákat a Büntetés-végrehajtás országos Parancsnokság Egészségügyi Főosztálya munkatársának tanácsára vásárolt Bábolna Protect poloskairtó szerrel lefújták.

Az irtásokról nyilvántartást vezetnek, illetve mivel a zárka gázzal való fertőtlenítése azzal jár, hogy a fogvatartottak minimálisan négy órán keresztül nem tartózkodhatnak a zárkában, a napirenden kívüli „kivonulás” és így az irtás megtörténte a kamerafelvételeken is követhető, amennyiben azokat elmentik. Csótányirtást rendszeresen, negyedévente végeznek az intézetben, ennek ellenére a megyei intézet alsó szintjén volt olyan zárka, ahol a fogvatartottak beszámolója szerint a „csótánycsapdájuk” akár egy nap alatt is megtelik.

A fogvatartottak beszámolója szerint a nemdohányzók és a dohányzók elkülönítése megoldott, azonban ha egy fogvatartott dohányzó, de nincs dohányja, nemdohányzó zárkába teszik, hogy ne vegye el a többi fogvatartott dohányját. A fiatalkorú fogvatartottak esetében a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges a dohányzáshoz, illetve ők az intézeti boltban dohányterméket nem vásárolhatnak – csomagban viszont beküldhető dohánytermék a 16. életévüket betöltött fiatalok számára.

A naponta minimum 1 óra időtartamban biztosított szabad levegőn tartózkodásra a megyei intézetben két aszfaltozott sétaudvaron kerül sor. (A képeken a megyei intézet sétaudvarai láthatók.)

Az intézetben foglalkoztatott jogerősen elítéltek részére kialakításra került a nyitott körletrész, mely a „középosztályon” lévő 15-ös, 16-os és a 18-as számú zárkákat foglalja magában.

A fiatalok intézetében az elítéltek esetén a zárak ajtaját munka-, pihenő és munkaszüneti napokon is egyaránt nyitva kell tartani 8.00 órától 21.30-ig, a fiatalok azonban egymás zárjába nem léphetnek be, a „közösségi tér” a zárak közötti tér. A fiatalok intézetében a ráccsal fedett sétaudvaron történik a szabad levegőn tartózkodás (lásd a jobb oldali képen).

7. Fürdés, higiénia

A megyei intézetben heti két alkalommal biztosítják a fürdést (szombat, vasárnap és munkaszüneti napok kivételével) a szociális blokkban levő fürdőhelyiségben; a fürdés kötelező. A munkát végző elítéltek és a női fogvatartottak minden munkanapon fürödhetnek. A fürdőhelyiség használata főszabály szerint záraközösségenként történik, egyidejűleg maximum 12 fő részvételével, felügyelet mellett. A fürdés közötti tisztálkodás (a minden fogvatartott rendelkezésére álló lavóról), borotválkozás a zárakban történik. A fiatalok intézetében a fogvatartottak minden nap fürödhetnek; a fürdőhelyiség használata úgy történhet, hogy egyidejűleg csak egy fő tartózkodhat a zárban található zuhanyzóban. A fürdés időtartama nem korlátozott, minden fogvatartott számára van elegendő meleg víz.

A megyei intézet 26 zárjából 19 zárjában van folyamatos melegvíz-ellátás, 7 zárban nincs, utóbbiak a nevelőtől kérhetik a meleg vizet. (A melegvíz-szolgáltatás kiépítése folyamatban van, lépcsőről lépcsőre vezetik be a meleg vizet az egyes zárakba.) A fiatalok intézetében a 18.00 és 19.30 óra közötti időszakban fűt a kazán, ekkor van mindegyik zárban meleg víz, illetve ezt követően, amíg ki nem fogy. A folyamatos hidegvíz-ellátás az intézet teljes területén biztosított.

Az ágyneműket 2 hetente, a törülközőket hetente, illetve „szükség szerint” cserélik az intézet. Több fogvatartotti panasz érkezett arra, hogy az ágyneműket és a törülközőket sokszor koszosan, büdösen kapják meg. (Lásd az egyéni panaszokat is.) Erre reagálva az intézet parancsnokhelyettese elmondta, hogy a probléma valós, és azt jelezték is a mosást végző Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetnek.

A megyei intézetben érkezett panasz arra, hogy kevés a kapott tisztító- és tisztálkodó szer mennyisége.

A fiatalok intézetében a három szinten korábban két mosógép volt elérhető – ezeket a látogatás idején az intézet munkatársainak tájékoztatása szerint javították; a fogvatartottak elmondásuk szerint egy-két hónapja kézzel mostak.

8. Étkezés

A fogvatartottak ételmezése normaételmezés keretében zajlik; a fogvatartottak normába sorolását hetente, szükség esetén naponta végzik, figyelembe véve a fogvatartotti állomány sajátosságait. Az „alapszabály” szerinti ételmezésben részesülő fogvatartottak is három kategóriába sorolhatók: „A” – nem dolgozó elítéltek, előzetes letartóztatásban lévők, „B” – könnyű fizikai munkát végzők, „C” – nehéz fizikai munkát végzők. Az orvos írásbeli javaslata alapján a fogvatartottat pót-, illetve diétás (pl.: epekimélő, májkimélő, sós, lisztérzékeny, tejérzékeny, fehérjedús, stb.) ételmezésben részesítik, illetve a cukorbeteg és az allergiások számára is biztosítják a megfelelő diétás ételmezést. Egyéni kérésre, parancsnoki engedéllyel vegetáriánus étkezést is biztosít az intézet. Pótléban a

fiatalkorúak és a dolgozók részesülhetnek. A vallási okokból fakadó igényeket az ételmezés során figyelembe veszik.

A szociális blokkban található étkezőben a dolgozó fogvatartottak és a személyi állomány tagjai étkeznek, utóbbiak számára külön menü nincs. A nem dolgozó fogvatartottak a zárkában étkeznek; az ételosztást felügyelő ellenőrzése alatt dolgozó elítélt fogvatartottak végzik. A zárkában való étkezés problémát jelent pl. azokban a kisebb zárkákban, ahol az asztal fél méterre van a lefüggönyözött, de el nem falazott WC-től.

Az ételmezés kapcsán korábban felmerült panaszként a fogvatartottak részéről, hogy a napi 40 dkg kenyeret egy darabban adták oda nekik, és éles kés hiányában nem tudták azt felszelni. 2013 elejétől szeletelve adják a kenyeret, viszont a pékség kezdetben forrón szeletelte és csomagolta azt, így bepenészedett. Az erre vonatkozó fogvatartotti panaszok nyomán jelezték a problémát a pékségnek, amely ígéretet tett arra, hogy hidegen csomagolja a kenyeret. A megfigyelők fogvatartottakkal folytatott beszélgetései szerint azonban a kenyér bepenészedése továbbra is fennálló jelenség, probléma, és nem mindig cserélik ki jelzésre a penészes kenyeret.

Összességében a fogvatartottak részéről az étel minőségére egyebekben nem érkezett panasz, azt többen kifejezetten jónak minősítették pl. más intézetekhez képest, viszont a mennyiséget többen kevesellték. Belátható ugyanakkor, hogy az intézet rendelkezésére álló szűkös pénzügyi keretek között a mennyiség a minőség fenntartása mellett nehezen lenne növelhető.

A fiatalkorúak intézetében néhány börtön fokozatú fogvatartott állítása szerint néha előfordul, hogy „büntetésből” csökkentett adagot kapnak valamelyik étkezésnél. A panaszok a fiatalkorúak részéről általában szintén az étel mennyiségét, illetve a fent már említett penészes kenyeret érintették. Elmondásuk szerint átlagosan hetente egyszer kapnak gyümölcsöt. Szintén fiatalkorú fogvatartottak említették, de pozitívként, hogy miután a fogvatartotti fórumon előadták az étel minőségével kapcsolatos panaszait, a helyzet javult.

Egy fő fogvatartott ételmezésére rendelkezésre álló pénzügyi keret	
reggeli	102 Ft
ebéd	179 Ft
vacsora	112 Ft
hidegcsomag heti körszállításnál	460 Ft
Pótlékok	
fiatalkorú	90 Ft
dolgozó	76 Ft
diétás, „cukros”	61 Ft
terhes	136 Ft

Korábban a fiatalkorúak intézetében „alapfelszerelés” volt a hűtő a zárkában, jelenleg hűtő behelyezésére csak indokolt esetben kerül sor.

9. Orvosi ellátás

Az orvosi és fogorvosi rendelő az ún. szociális blokkban található. A rendelők felújítottak és jól felszereltek.

A megyei intézetben és fiatalkorúak intézetében intézetben a hét minden napján elérhető egészségügyi ellátást biztosító személyzet. Az intézetben 1 alapellátó orvos dolgozik (tüdőgyógyász, házi orvostan szakorvos végzettséggel), aki hétfőtől péntekig az intézetben tartózkodik, ellátva a felnőtt és a fiatalkorú fogvatartottakat is. Emellett 1 fogorvos, 1 pszichiáter és 1 pszichológus dolgozik az intézetben. A fogorvos heti két alkalommal, a pszichiáter heti egy alkalommal rendel; a pszichológus minden nap látogatja a fiatalkorúak intézetét, és ellátja a felnőtt fogvatartottakat is. Egyéb szakellátást igénylő vizsgálatkor a területileg illetékes szakellátásra küldik ki, vagy a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházába utalják a panasszal jelentkezőket. Jó az együttműködés a civil

egészségügyi szolgáltatókkal. Éjszaka vagy sürgős esetben a városi orvosi ügyeletet értesítik és ők látják el a fogvatartottakat.

2012-ben összesen 5 254 főt – felnőttet és fiatalkorút együtt véve – láttak el ambulánsan az intézetben. Az intézet túlterheltségét mutatja, hogy 2013 júliusáig összesen 4 007 fő ambuláns ellátása történt meg.

A fogvatartottak minden munkanapon eljuthatnak orvoshoz feliratkozás alapján – ez a lehetőség nem korlátozott, akár naponta megjelenhetnek az orvosi rendelésen. A pszichiáter szakorvoshoz kérelmi lapon előzetesen kell jelentkezni, a panaszt részletesen leírva, amely alapján a pszichiáter szakorvos dönti el, hogy indokolt-e találkozás. A pszichológussal való találkozás rugalmasabb keretek között történik, mivel ő folyamatosan elérhető a hét minden napján. Hozzá a fiatalkorúak intézetéből rendszeresen járnak a fogvatartottak pszichológiai konzultációra, a megyei intézetből ritkábban találkozik a fogvatartottakkal. A megfigyelőcsoport orvos tagjának véleménye szerint egy fő pszichológus az intézet fogvatartotti létszámához képest kevés. A látogatás során ezzel kapcsolatban a parancsnokhelyettes jelezte, hogy ígéretet kaptak arra, hogy hamarosan még egy fő pszichológusi státusza lesz az intézetnek.

Az intézet utólagos tájékoztatása szerint a megfigyelők látogatása idején már folyamatban volt az intézet állománytáblájának módosítása a fogvatartotti férőhely-bővítéshez kapcsolódóan. Az intézet által javasolt változtatások között volt a megyei intézetbe pszichológusi státusz létesítése, amely elfogadásra került, és a módosított állománytáblában már szerepel ez a beosztás is. A pszichológus 2014. február 3-ával ténylegesen felvételre került.

Napi három alkalommal osztanak gyógyszert. A fogvatartottakat minden esetben tájékoztatják a gyógyszeres terápiáról. Ha a fogvatartott egy fogvatartott pszichiátriai okból gyógyszeres terápiában részesül, minden esetben tájékoztatják arról, milyen gyógyszert kap.

A krónikus betegek, gondozottak, illetve a fiatalkorúak esetében panasz hiányában is érdeklődnek a betegek egészségügyi állapotáról. A fogvatartottak a napi három alkalommal történő gyógyszerosztásnál is jelezni tudják az egészségügyi problémáikat, amelyet a gyógyszerosztást végző továbbít az orvosnak. Emellett a fogvatartott a felügyeletnek, nevelőnek is jelezheti a problémáit, amelyeket szintén továbbítanak az orvosnak. A napi koordinálás során a társszervek által említett fogvatartotti egészségügyi panaszokat is figyelembe veszik. Az intézetben fogva tartottak magas létszáma miatt nincs rendszeres (pl. heti/havi) általános felülvizsgálat a zárkák és fogvatartottak állapota kapcsán.

A személyi állomány számára a kötelező minimális orvosi vizsgálat a következő: évente egyszeri belgyógyászati, valamint kétfévenkénti pszichológiai vizsgálat.

Fogvatartottak elkülönítése egészségügyi okból fertőző betegség (pl. enteritis, scabies, pyoderma) gyanúja miatt történik addig, amíg nem tisztázódik, mi a betegség. Az orvos tudomása szerint nincs HIV-fertőzött az intézetben – ha valakit befogadnak, aki HIV-pozitív és szüksége van kezelésre, azt rögtön át is helyezik –, azonban a HIV-vírus hordozókat az orvos tájékoztatása szerint nem különítik el. 2010 szeptemberében 70 főn (59 fogvatartott, a személyi állomány 11 tagja) végeztek hepatisre szűrést.

Minden befogadáskor történik tüdőszűrés, a HIV-szűrés és az EKG-vizsgálat szabadon választható. A szabálysértők esetében – mivel ők csak rövid ideig vannak az intézetben – nem történik pszichológiai vizsgálat, csak ha az anamnézis ezt indokolja. Minden egyéb fogvatartott esetében a belgyógyászati anamnézist kiegészíti egy pszichológiai exploráció is.

Az intézetben található egy „gumiszoba”, aminek a használatára vonatkozó szabályok (használati indokai, maximális időtartam, stb.) nem ismerhetők meg pl. a házirendből – ez aggályokat vet fel.

A fogvatartott térítésmentesen veheti igénybe az intézet fodrászának szolgáltatását. A fodrászhoz jelentkezés a körlet-főfelügyelőnél történik írásban.

10. Munkavégzés

Az 1-1/83/2012 OP intézkedés szerinti minimumbér fogvatartotti munkavégzés esetében havi 31 000 Ft. A munkanapok száma szempontjából legrövidebb hónapban ez 193,75 Ft/óra bért jelent. Az órabérek az intézetben a 45/2013 PK intézkedés alapján a következőképpen alakulnak: segédmunkás – 194 Ft/óra, betanított munkás – 195 Ft/óra, szakmunkás – 196 Ft/óra.

Külső munkahelyen történő munkavégzésre jelenleg nincs lehetőség. Több éven át, 2012 elejéig volt lehetőség az intézetben külső vállalkozó által behozott munkaként lemezhajlítói betanított munkára, de ez a lehetőség a vállalkozói igény megszűnése miatt befejeződött. Ezt követően külső vállalkozónak végzett fonalszámlálós betanított munkára volt a fogvatartottaknak lehetősége (szintén az intézetben), amit a normatartás igen alacsony szintje miatt a vállalkozó 3 hónapi munkavégzés után felmondott. 2013-ban az intézet műanyag hulladék-válogatás betanított munka lehetőségéről tárgyalt, de az engedélyezési szabályok nem tették lehetővé, hogy ezt az intézet területén végezzék a fogvatartottak, külső helyszínen viszont az őrzést nem tudta az intézet biztosítani. A fiatalok számára korábban működött képerkeztető, üvegező tanműhely, a parancsnokhelyettes álláspontja szerint ugyanakkor ezzel kapcsolatban problémát jelent, hogy szabadulás után ezekkel a szakmákkal nem lehet elhelyezkedni.

Az intézet megjegyzéseiben kitért arra, hogy a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben elhelyezett fogvatartottak nagy többsége előzetes letartóztatott, és esetükben az intézetben kívüli munkáltatás tilos. Ellenőrzés mellett az enyhébb végrehajtási szabályok alá tartozó elítéltek dolgozhatnak intézetben kívül minimum 2 fős csoportban, azonban ez a létszám folyamatosan nem biztosított.

Jelenleg összesen 30 fogvatartott vesz részt az intézetben költségvetési munkáltatásban (takarítás, konyhai munkavégzés, raktár, stb., illetve a 1986-ban felhúzott házi műhelyben dolgoznak lakatosként, asztalosként, karbantartóként). Az előzetes letartóztatásban lévők az intézet konyháján történő munkavégzésben vehetnek részt, külön kérelem alapján. Jelenleg 4 fő előzetes letartóztatott dolgozik.

Terápiás munkavégzésre az intézetben nincs lehetőség.

A munkaügyi ellenőrzést felügyeleti szervként a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, illetve belső ellenőr látja el. A szakterületi (tűzvédelmi, munkavédelmi, balesetvédelmi) ellenőrzést a személyi állomány ezzel megbízott tagja látja el.

11. Fenyítések, jutalmazás

2012-ben a megyei intézetben elhelyezett fogvatartottak esetében 27 alkalommal, a fiatalokorúak intézetében elhelyezett fiatalokorú fogvatartottak esetében 22 alkalommal került sor magánelzárás fenyítés alkalmazására. A megyei intézetben 2012-ben a kiszabott magánelzárás fenyítések száma meghaladta az előző évi számot, míg a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése és feddés fenyítéseket azonos számban hajtottak végre. A fiatalokorúak intézetben a magánelzárás fenyítések száma közel a felére csökkent az előző évhez képest, a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése fenyítés azonos számban került végrehajtásra, a feddés száma viszont nagymértékben nőtt. Magánelzárás fenyítést többnyire fogvatartott bántalmazása és tiltott tárgy tartása miatt szabtak ki. A magánelzárás végrehajtása előtt – illetve a magánelzárás megszakítása esetén, annak folytatása előtt – minden alkalommal orvosi vizsgálatra kísérik a fogvatartottakat. Orvosi engedély nélkül az intézet magánelzárás fenyítést nem hajt végre. A magánelzárás végrehajtása a szabad levegőn tartózkodásra való jogosultságot, annak hosszát nem érinti. (A kép a fiatalokorúak intézete magánelzárás végrehajtására szolgáló zárkájában készült.)

2012-ben a fogvatartottak jutalmakat jó munkavégzésért, egyedi megbízás teljesítéséért, kulturális rendezvényen való szereplésért, vagy valamilyen szabadidős tevékenységgel összefüggő versenyen elért eredményért kaptak. A megyei intézetben a fogvatartottaknak adott jutalmak száma 2012-ben erőteljesen csökkent, közel a harmadával az előző évhez viszonyítva, míg a fiatalokorúak intézetében kismértékben növekedett. Kimaradást jutalomként 2012-ben 1 alkalommal engedélyeztek 1 fő részére, rövid tartamú eltávozás jutalomból történő engedélyezésre 2012-ben szintén egy alkalommal került sor. 2013-ban nem alkalmazta az intézet e jutalmazási formákat. Sporadikus panaszként merült fel a fiatalokorúak intézetében, hogy nehéz jutalmat kapni – ezt a számok nem támasztják alá.

Fenyítés formája	megyei intézet		fiatalokorúak intézete	
	2011.	2012.	2011.	2012.
feddés	53	53	36	53
személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése	2	2	3	3
magánelzárás	23	27	42	22
Összesen	78	82	81	78
nevelői kioktatások	12	10	20	5
büntető feljelentések	20	20	4	7

Jutalom formája	megyei intézet		fiatalkorúak intézete	
	2011.	2012.	2011.	2012.
dicséret	83	66	94	115
személyes szükségletekre fordítható összeg növelése	-	-	-	-
soron kívüli látogatás:	152	75	14	22
látogatási idő meghosszabbítása	-	5	-	-
soron kívüli csomag	16	19	-	1
pénzjutalom	-	-	-	-
tárgyjutalom	4	-	-	-
fenyítés nyilvántartásból törlése	-	1	-	-
fenyítés elengedése	-	-	-	-
kimaradás	1	1	-	-
rövid tartamú eltávozás	2	1	-	-
Összesen:	258	168	108	138

12. Kapcsolat a külvilággal, védővel

12.1. Látogató fogadása

Fogvatartotti kategória	Beszélő gyakorisága
előzetes letartóztatott	legalább havonta két alkalommal
közérdekű munka vagy pénzbüntetés helyébe lépő fogházbüntetést töltő	legalább havonta két alkalommal
fogház, börtön vagy fegyház fokozatú elítélt	havonta egy alkalommal
elzárást töltő	legalább havonta két alkalommal
kábítószer-prevenációs programban részt vevő	havonta egy alkalommal, illetve háromhavonta plusz egy alkalommal
szabadulás előtt álló fiatalok elítélt a szabadulásra felkészítés időszakában, a szabadulási idő előtt három hónapban	havonta 2 alkalommal
dolgozó felnőtt és fiatalok fogvatartott	havonta két alkalommal

A látogatás időtartama alkalmanként 1 óra. A fegyelmi fenyítés hatálya alatt álló fogvatartottak csak a jogszabály által meghatározott 30 perces időtartamban fogadhatnak látogatót.

A megyei intézet 1 látogatóhelyiséggel rendelkezik, amely alkalmanként 10 fő fogvatartott látogatásának lebonyolítására alkalmas, tekintettel a jogszabályra, amely kimondja, hogy egy fogvatartott egy alkalommal maximum 4 főt fogadhat. A kapcsolattartóknak kiadott látogatási engedély is tartalmazza, hogy élelmiszer nem hozható be, de rendelkezésre áll ital- és édességautomata, ahol vásárolhatnak. Az intézet területén lévő automatákból vásároltak a látogató helyiségbe bevihetők és a látogatás idején elfogyaszthatók. Az élelmiszer maradékát a körletre biztonsági okokból nem vihetik fel a fogvatartottak, az el nem fogyasztott ételt és italt a hozzátartozók viszik ki magukkal. A fogvatartottak részére a nevelők kisebb ajándéktárgyak átadását ellenőrzést követően engedélyezhetik, de a hozzátartozók az automatában vásárolt élelmiszereken kívül csak saját részre papír zsebkendőt, illetve életmentő gyógyszert vihetnek a látogatásra. A megyei intézetben szervezett látogatáson a fogvatartott és hozzátartozója érkezéskor és távozáskor egymást köszönheti, megölelheti, a belépést követően vásárolt csokoládét, italt átadhatja, de egyébként a beszélő teljes ideje alatt mindenféle testi érintkezés szigorúan tilos, a tiltott tárgyak átadás-átvételének megakadályozása érdekében.

Az előzetes letartóztatásban lévők és a nem dolgozó elítélt fogvatartottak a kapcsolattartókkal szemben, asztal mellett, dolgozó elítéltek széthúzott asztal mellett azt körbeülve folytathatják le a beszélőt.

A fiatalkorú fogvatartottak a fiatalkorúak intézete látogatóhelyiségében asztal mellett, azt körbeülve folytathatják le a beszélőt, viszont a fegyelmi hatálya alatt álló fiatalkorú a részére engedélyezett 30 perces beszélőt csak zárt fülkében bonyolíthatja le.

12.2. Csomag fogadása

Az elítéltek havonta egy, az előzetes letartóztatásban lévők két általános csomagot kaphatnak, az elzárást töltő fogvatartott postai úton hetente fogadhat csomagot. A fentiekén túl minden fogvatartott negyedévente egy ruházati-tisztasági csomagot is kaphat. Az elítélt, amennyiben nem rendelkezik a szabadulásra megfelelő ruházattal, kérelmezheti soron kívüli ruházatot tartalmazó csomag fogadásának engedélyezését. A fogvatartott részére jutalomként engedélyezhető soron kívüli csomag fogadása az általános csomagtípusból.

A megőrzéses fogvatartott részére a más intézetből kiküldött értesítő alapján a postai úton érkező csomagot az intézet átveszi. Amennyiben a megőrzéses fogvatartott csomagengedéllyel nem rendelkezik és a tárgyhónapban csomagot még nem kapott, akkor az intézet – kérelemre – egy darab általános csomagengedélyt ad ki.

A fiatalkorú előzetes letartóztatást töltők részéről merült fel problémaként, hogy háromhavonta kaphatnak egy tízkilós tisztasági csomagot, amelyet kevésnek vélték – szeretnék, ha a csomagfogadási lehetőségek számát növelnék. Ezt az igényt a megfigyelők jelezték az intézet parancsnokhelyettesének.

12.3. Telefonálás

A dolgozó és a fiatalkorú fogház fokozatú elítéltek hozzátartozóval történő telefonbeszélgetésének napi időtartama maximum 15 perc. Ez független attól, hogy a fogvatartott hány – engedélyezett – személlyel és telefonszámon kíván telefonbeszélgetést folytatni; az időtartamon túl nem léphet. Egyéb esetben a hozzátartozóval történő telefonálási idő maximum 10 perc naponta. A telefonálásra a séta keretében kerülhet sor. A külföldi fogvatartottak ellenőrzés nélkül beszélhetnek az állampolgárságuk szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képvisellel.

12.4. Kiétkezés

A fogvatartottak a személyes szükségleteikre az intézetben havonta kettő alkalommal, általában szerdai napokon vásárolhatnak. Az árak a kiétkezést lebonyolító vállalkozó bruttó beszerzési árai + 20%-on vannak meghatározva, amely a vásárlás során kifüggesztésre kerül.

12.4. Védővel való kapcsolattartás

A fogvatartott védőjével személyesen hivatali munkaidőben, hétfőtől csütörtökig 07.30-tól 12.00 óráig és 12.30-tól 15.15-ig, pénteken pedig 07.30-tól 12.00 óráig és 12.30-tól 14.00 óráig beszélhet. A védővel való telefonálás ideje nem korlátozott (és nem számít bele a kapcsolattartókkal folytatható beszélgetések lehetséges hosszába); a fogvatartottak a védőjükkel ellenőrzés nélkül beszélhetnek.

12.5. Pártfogókkal való kapcsolat

Jelenleg a pártfogó felügyelő a Baranya Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatával való együttműködési megállapodás alapján dolgozik az intézetben. A felnőtt és a fiatalkorú fogvatartottakat is hetente egy alkalommal látogatja a pártfogó, de igény szerint az alkalmak száma rugalmasan növelhető. A pártfogó egyénileg foglalkozik a fogvatartottakkal a szabadulásra történő felkészítés okán és az ahhoz kapcsolódó aktuális kérdésekben, illetve a problémákban történő segítségnyújtás, tájékoztatás céljából.

A TÁMOP 5.6.3. keretében dolgozik az intézetben az utógondozó koordinátor, akit a pártfogó felügyelői szolgálat alkalmaz, így a pártfogói tevékenység a munkaköréhez tartozik. Számára külön helyiséget és időpontot biztosítanak a célból, hogy a fogvatartottak ügyeinek intézésével foglalkozhasson (pl. iskolai bizonyítványok beszerzése).

12.6. Külső kontroll

A fogvatartás törvényességét a Baranya Megyei Főügyészség a büntetés-végrehajtás törvényességét felügyelő ügyésze havi két alkalommal ellenőrzi. 2012. évben hiányosságot, törvénytisértést a vizsgálata során nem tapasztalt.

13. Művelődés, szórakozás, oktatás, vallás, sport

13.1. Művelődés, szórakozás, könyvtár

Minden fogvatartott számára elérhetőek a következő lehetőségek: sajtótermék a hozzátartozó által csomagban beküldhető, illetve megrendelhető; a zárkákban televízió használatára lehetőség van; a fogvatartottak részt vállalhatnak az ünnepek alkalmával rendezett fogvatartotti előadásokban, illetve közönségként részt vehetnek civil előadók (színházi társulatok, zenekarok, kórusok, stb.) előadásain. Mindemellett az intézet különböző külön foglalkozásokat (pl. kézműves) is biztosít.

A könyvtárszolgáltatás csütörtöki napokon 13.00 órától vehető igénybe. A fogvatartottak a tárgyhétre a kölcsönzési nap reggelén adhatják ki könyvtár-látogatási igényüket, írásos formában. A kérelmeket a nevelő szintenként összesíti, és ennek alapján elkészíti a könyvtárlátogatás ütemezését. Egy fő egy alkalommal két könyvet kölcsönözhet, maximum két hét időtartamra. 2013. február óta 107 fő íratkozott be a könyvtárba, akik közül 47 fő szabadult vagy szállításba került, 58 fogvatartott azonban folyamatos könyvtárhasználó. A könyvtár állománya 4 500 kötetre tehető, és a megyei könyvtár segítségével folyamatosan bővül.

A fiatalok intézetében a fogházas szinten tv-készülék és DVD-lejátszó is található foglalkoztató helyiségben, amelyet főszabály szerint hétfői foglalkozás keretében, előzetes jelentkezés alapján használhatnak.

13.2. Oktatás

A tanköteles fogvatartottak magántanulóként általános iskolai oktatásban részesülnek, az önként jelentkezők pedig (szintén magántanulóként) 9. osztályba járhatnak. Utóbbiban adott esetben együtt tanulnak a fiatalok és a felnőtt korúak. A 2012/2013-as tanévben 10 fő végezte el a 9. osztályt. A magántanulókat az intézetbe bejáró pedagógushallgatók segítik, korrepetálják. A kb. havi 8 000 Ft-os ösztöndíj az általános iskolai oktatásban részt vevőknek jár, a 9. osztályba járóknak viszont már nem. (Megjegyzendő, hogy a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága úgy tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot a szervezet a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben tett látogatásáról szóló jelentés kapcsán, hogy a jövőbeni szakmai elképzelések szerint kiterjesztik az ösztöndíjban részesülő fogvatartottak körét a gimnáziumi, szakközépiskolai, szakiskolai oktatásban, szakképzésben vagy továbbképzésben, továbbá a felsőoktatásban részt vevőkre is, ami üdvözlendő terv.³) Panaszként merült fel továbbá, hogy a 9. osztályba csak 18 éves kortól járhatnak a fogvatartottak.

A Magyar Helsinki Bizottság szerint jó gyakorlatnak, más intézetek számára követendő példának minősül, hogy az intézetben akkor is lehetőség van az iskolai oktatásban való részvételre, ha a fogvatartott bizonyítványa nem áll rendelkezésre. Ilyen esetekben nyilatkoztatják a fiatalokat az

³ Lásd: A Magyar Helsinki Bizottság jelentése a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet fiatalok oktatásának végrehajtását végző objektumában 2013. június 3-4-én tett látogatásról, <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-jelentes-Szirmabesenyo.pdf>, 13-14. oldal.

elvégzett osztályairól, ennek megfelelően beiskolázzák, és ezzel párhuzamosan keresik meg az érintett oktatási intézményt, a pártfogót, illetve kéri a fiatalkorút és családját, hogy igyekezzen mielőbb beszerezni a bizonyítványt. Az elsődleges cél tehát az, hogy a fiatalkorú részt vegyen az oktatásban.

Tanfolyam, szakképzés korábban a TÁMOP 5.6.2 keretében szerveződött, és a TÁMOP 5.6.3 projekt keretében szerveződik majd ismét. A TÁMOP projekt 2012-ben indult, ennek keretében a munkáltatásban, illetve az oktatásban részt nem vevő fogvatartottak munkaképességét, végzettségét mérték fel a munkaügyi központtal együttműködésben, illetve személyiség- és képességfejlesztő, valamint szakmai (felszolgáló, karbantartó) tréningeket szerveztek, illetve szerveznek majd. A programban részt vevő fogvatartottaknak vállalniuk kell, hogy a szabadulást követően 6 hónapig kapcsolatban maradnak a pártfogóval és a munkaügyi központtal, így megvalósul a „follow-up”. A projekt keretein belül előfordultak 1-2 havi csúszások is a kifizetésekben, ami a fogvatartottak ösztöndíját is érintette, ezekben az esetekben az intézmény megelőlegezte az ösztöndíj összegét.

Az intézet együttműködést alakított ki a Pécsi József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskolával; betanított munkára (épülettakarító, festő, mázoló, épület-karbantartó, térburkoló) képzés zajlik. Informatikai alapképzésre lenne lehetőség: az intézetben található informatikai terem, ami viszont a fogvatartottak elmondása szerint rendszertelenül működik.

Az intézet önképzésre is lehetőséget biztosít: jelenleg angol önképző foglalkozássorozatot tartanak két csoportban, hetente pénteki napon 2-2 óra időtartamban elítelt és előzetes fogvatartottaknak is. A terápiás foglalkoztatás körében kábítószer-prevenációs foglalkozásokat tartanak az intézetben. A fogvatartottak emellett részt vehetnek a nevelő által tartott, „életvezetés” témájú, tréning jellegű panelfoglalkozáson. Volt olyan fiatalkorú, aki jelezte a megfigyelőknek, hogy szerinté igény lenne nyelvoktatásra a fiatalkorúak intézetében is.

13.3. Vallás

Havi programterv alapján a református egyház, a katolikus egyház, a Pünkösdi Sion Gyülekezet, a Jehova Tanúi és a Hit Gyülekezet képviselői tartanak foglalkozásokat az intézetben. Néhány éve külön istentiszteleti helyiség áll rendelkezésre.

13.4. Sportolási lehetőségek

Szervezett keretek között minden fogvatartott igénybe veheti az intézet tulajdonát képező súlyzókészletet, amelyet a zárkában használhatnak. A megyei intézet dolgozó-elítelt körletrészen kialakítottak egy kondisarkot, amelyet a fogvatartottak szabadidejükben vehetnek igénybe; konditerem kialakítását tervezik. A fiatalkorúak a külön számukra kialakított konditermet használhatják, orvosi engedéllyel, az elítéltek heti egy, az előzetes letartóztatást töltők heti három alkalommal. A fiatalkorúak konditerméből azonban a bokszsákat leszerelték, az intézet

tájékoztatása szerint azért, mert azt a fogvatartottak rugdosták ütés helyett. A sétaudvaron a szabad levegőn tartózkodás ideje alatt a fiatalkorúak focizhatnak is.

Hétvégenként és ünnepek alkalmával, a szabadlevegőn tartózkodás alatt vagy külön időpontban a nevelők sportfoglalkozásokat – labdarúgóverseny, kosárlabda, asztalitenisz-bajnokság, tollas és igény

szerint egyéb labdajátékok – szerveznek. Emellett darts-, kártya-, sakk- és csocsóversenyeket is rendeznek a közösségi termekben vagy zárkán belül. (A képen a fiatalok intézetének tornaterme/ közösségi helyisége látható.)

14. Fogvatartotti fórum, kapcsolat a személyi állomány és a fogvatartottak között

A nevelőkre, a felügyeletre a fiatalok intézetében egyáltalán nem érkezett panasz. A nevelők a fogvatartottak beszámolóí szerint is könnyen, napi szinten elérhetők a fogvatartottak számára. A megfigyelők szerint jó gyakorlat az intézet fogházas szintjén, hogy a nevelő minden nap kezdetén közös megbeszélést (ún. „családi percek”) tart a fogvatartottakkal.

A vezető nevelő, a pártfogó és a pszichológus bizonyos időszakonként konzultál a fogva tartott fiatalok szüleivel, pl. a látogatások előtt-után – volt rá példa, hogy az ilyen konzultáción a fiatalok lakóhelye szerinti önkormányzati képviselő is részt vett. Az iskolai felvételi kérdőívet a fiatalok esetében a szülőknek is megküldik.

Az intézet tájékoztatása szerint a fenti bekezdésben szereplő megbeszélések két különböző foglalkozás, a „családi döntéshozó csoportkonferencia” és a „szülői csoport” keretében zajlanak. E foglalkozásokkal kapcsolatban az intézet a következő tájékoztatást adta:

„A családi döntéshozó csoportkonferencia esetenként alkalmazott reszocializációs modell, mely révén a család és a közeli hozzátartozók segítségével a büntetés-végrehajtás, a pártfogók és a fogvatartottak közösen tudja meghozni azokat a döntéseket és kidolgozni egy olyan tervet, amely a lehető legjobban elégíti ki a fogvatartott, vagy az érintett családtagok szükségleteit, elvárásait. Az esetmegbeszélések célja a segítő tevékenység tervezésével, az esetvezetéssel kapcsolatos problémák „teamben” való megbeszélése, illetve hogy a team segítséget adjon az esethez személyes érzelmeinek a megértéséhez, az adott probléma kreatív megoldásához. Az esetmegbeszélés rendszerint konkrét esetről szól. Komplexen az *ügyfélről*, amely az egyént, a családját, az őt körbevevőket egyaránt jelenti. A fogvatartott szabadulását követően a bv. intézet falain kívül is folytatható.

Szülő csoport: havi rendszerességgel, az intézet részéről a vezető nevelő és a pszichológus működik közre benne. A fiatalok fogvatartottak szülei – vagy olyan személy, aki nevelte – lehetőséget kapnak arra, hogy a fiatal börtönbe kerülésével kapcsolatos érzéseiket, nehézségeiket egymással megosszák. Emellett lehetőségük van egymás tapasztalatainak megismerésére, cseréjére, esetleges jó gyakorlatok átvételére. Fontos része a foglalkozásnak a szabadulás utáni élet problémáinak megbeszélése, félelmeik, reményeik megosztása is. A foglalkozás előnye, hogy csökkenti a családokra nehezedő érzelmi nyomást, realisabbá teszi jövőbeni terveiket.”

Szintén pozitívként említhető, hogy a fogvatartotti fórum a fiatalok intézetében többször felmerült, mint az általános problémák jelzésének egyik adekvát fóruma, és beszámoltak arról, hogy pl. az étel minősége javult, miután jelezték a minőséggel kapcsolatos problémát a fórumon. Előfordult olyan vélemény is, miszerint a fogvatartotti fórumon nem merik őszintén elmondani az esetleges negatív véleményüket, mert félnek a retorziótól, erre példát azonban nem említettek. Így szükséges lehet tovább erősíteni a fogvatartottakban a bizalmat e tekintetben.

II. Egyéni panaszok

Atipikus módon csak egy fogvatartott jelezte a megfigyelőknek a megyei intézetből, hogy egyéni beszélgetésre tart igényt, illetve két további fogvatartott jelzett orvosi panaszt. Az alábbiakban bemutatott további egyéni fogvatartotti panaszokat a megfigyelők a zárkákban való beszélgetések során rögzítették. (Az egyéni panaszokkal a megfigyelőkhöz forduló fogvatartottak kitöltötték a szükséges hozzájárulási nyilatkozatot.) A fiatalok intézetében a megfigyelők egyéni panaszt nem rögzítettek.

Megyei intézet

X.Y.: A korábban prostituáltként dolgozó fogvatartott elmondása szerint úgy változtatták át a prostitúció miatt rá kiszabott szabálysértési bírságokat elzárásra, hogy közben egyedül neveli három kiskorú gyermekét. A Pálhalmi Büntetés-végrehajtási Intézetben tartják fogva (Mélykúton), Pécsre csak a gyermekelhelyezés miatt szállították, amelynek kapcsán a látogatást követő napon tartottak tárgyalást Pécsen. (A fogvatartott elmondása szerint a gyerekek apjára nem lehet rábízni a gyerekeket, gondozásukat az apa anyja vállalta.) A parancsnokhelyettes elmondása szerint a fogvatartott ellen 32 szabálysértési eljárás folyt, a pénzbírság pedig a fogvatartott elmondása szerint egyenként átlagosan 70 ezer forint volt, vagyis esetében összesen kb. 2 240 000 Ft pénzbírságot változtattak át elzárásra. 5 000 forintos napi tétellel számolva ez 448 nap, tehát egy hét híján egy év három hónap elzárást jelent. A megfigyelők a látogatást követő napon a pécsi intézetnek faxon küldött levélben tájékoztatták a fogvatartottat arról, hogy a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 12. § (2) bekezdése szerint nem lép a meg nem fizetett pénzbírság helyébe szabálysértési elzárás, ha az eljárás alá vont személy tizennegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő, vagyis ha X.Y. kiskorú gyermekeit hivatalosan, a hatóságok tudomása, a rendelkezésére álló információk szerint is egyedül nevelte az átváltoztatásról szóló döntés meghozatalakor, akkor pénzbírságainak szabálysértési elzárásra való átváltoztatása jogellenes volt. A Magyar Helsinki Bizottság azt is felajánlotta a fogvatartottnak, hogy amennyiben az átváltoztatás jogellenesen történt, akkor számára az ügyben ingyenes jogi segítséget nyújt.

V. Gy.: Amikor az intézetbe szállítása napján jelezte, hogy éhes, de nem tudja kinyitni a nála levő kis konzervet, a felügyelő kinyitotta ugyan a konzervet, de egy vaspöcckel összeszurkálta a konzerv tartalmát, ami ezek után ehetetlenné vált. Ennek eredményeként (mivel útközben, a Budapesti Fegyház és Börtönben való fogvatartása során a zsúfolt zárkában nem tudott enni) egész nap nem evett, mivel a pécsi intézetben csak másnap reggel kapott ennivalót.

E. M.: Megőrzésre szállították Pécsre. Az ágyi poloskával kapcsolatban már korábban is tett panaszt a büntetés-végrehajtáson belül, meglátása szerint erre a panaszra válaszként helyezték biztonsági zárkába. Annak ellenére a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe kerül időről időre, hogy az intézettel elmondása szerint folyamatosan „összetűzésben”, illetve perben is áll. A parancsnokhelyettes tájékoztatása szerint a fogvatartottat korábban saját kérésére egyszemélyes zárkában helyezték el, amit aztán szétvert.

H. G.: 2013. június 9. óta van az intézetben. Zárkáját a megfigyelők látogatását megelőző csütörtökön alakították át: kivitték a 2 darab háromszintes ágyat, és 2 darab kétszinteset tettek be helyettük. (Ez utóbb az intézet parancsnokhelyettese is megerősítette.) Egy 15 évvel ezelőtti ügy miatt került előzetes letartóztatásba, Angliából hozták haza. A dél-szláv háborúban és a Sierra Leone-i polgárháborúban kereskedett, ennek eredményeként PTSD-s. Elmondása szerint Angliában nem kezdtek bele a terápiába, és itt sem, mondván, hogy előzetes letartóztatásban van, nem lehet tudni, hogy meddig lesz büntetés-végrehajtási intézetben, így „nincs értelme” belekezdeni a terápiás kezelésbe. Az orvosi papírokból ugyanakkor az derül ki, hogy PTSD miatt korábban is állt pszichiátriai gondozás alatt, és folyamatosan nyugtatókat kap. A megfigyelőcsoport orvos tagja szerint kifogásolható ugyanakkor, hogy PTSD-jének kezelése csak gyógyszeres terápiából áll, annak ellenére, hogy a szakmai protokollok egyértelműen rámutatnak e betegség esetén a pszichoterápia és kognitív viselkedésterápia szükségességére.

Körülbelül egy éve kényszeres tisztálkodási szokásai alakultak ki – kényszeres a fürdés kapcsán, piszkosnak érzi magát, vakarózik –, ezért szeretné, ha engedélyeznék neki a napi fürdést a heti két alkalom helyett. Ezzel a problémájával többször fordult az intézet pszichiáter szakorvosához, aki – attól tartva, hogy ez az engedmény a kényszeres tünetek felerősödését okozná – egy hét „próbaidőt” adott a fogvatartottnak, amikor mindennap fürödhetett. Mindeközben a fogvatartott ügyvédje kérelmet nyújtott be az intézet parancsnokának ugyanebben a tárgyban, kérve a napi fürdés biztosítását. A kérelmet a parancsnok elutasította a pszichiáter szakvéleményére hivatkozva, miszerint a „fogvatartott kényszeres tünettana az alkalmazott kezelés mellett javult”. Ugyanakkor az orvosi dokumentáció szerint az egy „próbahét” alatt csökkentek a fogvatartott kényszeres panaszai, de utána mégsem e terápia mellett döntöttek, hanem a páciens gyógyszereinek az emelését indítványozta a

pszichiáter. A fogvatartott elmondása szerint már fél felmenni a pszichiáterhez, hogy nehogy még több gyógyszert kapjon. A megfigyelőcsoport orvos tagja a fogvatartott gyógyszereléséről szóló dokumentáció áttekintése alapján arra a következtetésre jutott, hogy nem kiugróan magas az a gyógyszerdózis, amit a fogvatartott kap, tehát nem állítható egyértelműen, hogy nem volt indokolt a gyógyszerelés. Jelenleg a fogvatartott a nyugtatók mellett kenőcsöt kap. Emellett igyekszik minél többször a lavórában mosdani, de a zárkatársaival nem tudja megtenni, hogy napi többször ismételje ezt meleg vízzel, minthogy a zárka nagyon kicsi, a vízgőz nagyon gyorsan betölti a teret, és nem kapnak tőle levegőt.

További problémája, hogy Angliában a fogva tartás során dolgozhatott, itt munkaképtelennek nyilvánították. A gyógyszeres kezelés miatt nem élhet az oktatási lehetőségekkel sem. Ebből adódóan az egész napot a zárkában kell töltenie. Két hete kért csótány- és poloskairtást, azóta állítólag rajta vannak a listán, de még nem volt irtás. Nincs mosószer a tisztasági csomagban, így nem tudnak mosni, ha a család nem küld mosószert. Ez különösen problémásnak tartja az ágynemű kapcsán. A Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből hozzák a mosott lepedőket, huzatokat, azonban ezek nem tiszták, szürkék, így szeretnék kimosni. Ha viszont ki is mossák a zárkában a saját mosószerükkel, nem tudják kitergetni, minthogy az ablakhoz nem tehetik, és az ágyakról is leszedetik velük. A legutóbb hozott ágyneműkön vérfoltok voltak. Kérte, hogy mossák ki a vérfoltot, de azt a választ kapta az őrkötől, hogy „oldják meg”.

A családja Sierra Leonében él, onnan küldenek csomagot. Az általuk küldött csomag azonban túl nagy, nem engedik be az intézetbe, így a szüleinek küldi a csomagot a felesége, amit aztán ők szétcsomagolnak kis dobozokba, és részletekben küldik be neki. A szülők idősek, ez egyre nagyobb terhet jelent, azonban az intézet nem tesz vele kivételt a fogadható csomag nagysága tekintetében – erre a parancsnokhelyettes tájékoztatása szerint jogszabályi lehetőségük sincsen, noha a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 91. § (3) bekezdése szerint „indokolt esetben” engedélyezhető lenne az öt kg-ot meghaladó súlyú csomag küldése. A telefonálást 1 000 Ft/perc tarifával kellene bonyolítani, így az utóbbi időben londoni barátait hívja mobilon 350 Ft/perc tarifán, akik aztán Skype-on közvetítenek közte és a felesége között. Elmondása szerint 2013 júniusában, mikor Magyarországra hozták, 28 órán keresztül szállították egy magyar rendőrségi mikrobuzson. Kérte, hogy ne gyógyszerezzék be, ennek ellenére begyógyszerezték úgy, hogy az egész utat kábulatban töltötte. Az iratai és a pénze útközben eltűnt.

K.E.: Orvosi jellegű panasza, hogy olvasáskor könnyezik, úgy érzi, mostanában homályosabban lát. Tíz évvel ezelőtt hordott utoljára szemüveget, azóta nem. A megfigyelőcsoport orvos tagjának véleménye szerint szemészeti kontroll javasolt; az intézet orvosa ígéretet tett arra, hogy ennek kapcsán intézkedik.

X.Y.: Mindkét belbokáján és kézfejen található pyoderma fertőzés hegeire panaszkodott. Nehezen viseli, hogy újra meg újra kiújul, szeretné, ha végleg elmúlna. Múlt hónapban is szedett rá antibiotikumot és gyulladáscsökkentőt. Szeretné, ha megnézné egy bőrgyógyász, de nem a tököli szakrendelésre kíván menni, hanem civil kórházba. A megfigyelőcsoport orvos tagjának véleménye: a pyoderma hegek most nyugvó szakaszban vannak, a betegség kiújulása esetén bőrgyógyászati kontroll javasolt, ezt az intézet orvosával egyeztetették.

III. Főbb ajánlások

- A zsúfoltság csökkentése a megyei intézetben mindenképpen szükséges, de ez természetesen nem intézeti kompetencia. Ugyanakkor a zsúfoltság sem indokolhatja a különböző végrehajtási fokozatban fogva tartottak egy zárkában való elhelyezését.

Az intézet a túlszúfoltsággal kapcsolatban a következőkről tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot: „A fogvatartotti zsúfoltság enyhítése két módon lehetséges, vagy a befogadóképesség növelésével, vagy a fogvatartotti létszám mérséklésével. Mindkét irányban lépések történtek. A fogvatartotti létszám mérséklése a telítettségkiegyenlítő program keretében valósul meg. Ennek lényege, hogy azok a fogvatartottak, akiknek az ügye bírói szakba kerül, a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével más, kevésbé zsúfolt intézetbe szállíthatók át. A program keretében 2011-ben 54 fő, 2012-ben 61 fő, 2013-ban pedig 71 fő előzetes letartóztatott átszállítására került sor. A fogvatartotti férőhelybővítés gyakorlati kivitelezésére a Bizottság látogatása után került sor, így ennek tényleges hatása az év végétől jelentkezett, ugyanakkor hatása nem lebecsülendő. A megyei intézet 2013. évi 173 fős fogvatartotti létszáma 178%-os telítettségi mutatót jelent, amely a 121 főre emelkedett befogadóképességre vetítve 143%-ra csökken. Ezáltal nemcsak az elkülönítések érvényesítése válik könnyebbé, de a háromszintes ágyak is megszüntetésre kerülhetnek. Fentiekből kitűnik, hogy a zsúfoltság mérséklésére való törekvés országos és intézeti szinten is folyamatosan napirenden volt és gyakorlati lépések is történtek ebbe az irányba.”

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a következőket fűzte a jelentéshez a túlszúfoltság kapcsán:

„A vizsgált intézetben tapasztalható túltelítettség sajnálatos módon általánosan jellemzi az elsősorban előzetes letartóztatás foganatosítására hivatott, megyei jellegű bv. intézeteket. A büntetés-végrehajtásnak nincsen ráhatása a befogadási, elhelyezési feladatok nagyságrendjére, időbeli és földrajzi elhelyezkedésére, ugyanakkor általános befogadási kötelezettség terheli az egyes bv. szerveket, akár a kapacitásukon jóval túlmutatóan is. A területi illetékesség alapján elhelyezendő fogvatartottak mellett az intézet telítettségét növelik a bírósági előállítás miatt megőrzésre odaszállítottak is.

A huzamosabb ideje fennálló telítettségi problémát a büntetés-végrehajtás több módszerrel is igyekszik mérsékelni. A bv. intézetek telítettségét kiegyensúlyozó program végrehajtása során a különösen túltelített bv. intézetekből más, kevésbé zsúfolt bv. szervekbe kerülnek átcsoportosításra a fogvatartottak, az egyes intézetek önvizsgálata alapján. Amennyiben a program keretében előzetesen letartóztatottak átszállítására kerül sor, úgy minden esetben a rendelkezési jogkör gyakorlójának írásos hozzájárulását is megkérjük.

A programnak a vizsgált intézet folyamatos résztvevője, de még a rendszeresen kezdeményezett átcsoportosítások mellett is a jelenleg tapasztalható telítettség nevezhető átlagosnak. El kell különíteni ugyanakkor a megyei bv. intézet és a mellette működő fiatalkorúak regionális bv. intézetének telítettségét – utóbbi esetében szakmai garanciális elem, hogy a kapacitás kizárólag a fiatalkorú fogvatartottak elhelyezésére használható fel.

Fentiek mellett a büntetés-végrehajtás 2013-ban megkezdhetette a férőhely-bővítési programjának a megvalósulását. Ennek keretében a vizsgált intézetben új férőhelyek kialakítása és rendszerbe állítása történt meg. A Pécsen kialakított 24 férőhely a megyei intézet alacsony, 97 fős elhelyezhető létszámához mérten 25%-os kapacitásbővülést jelent. Előzőekből is kitűnik, hogy a büntetés-végrehajtás vezetése tisztában van az elhelyezési problémákkal és folyamatosan keresi az azokra adható, hatékony válaszokat.”

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a különböző végrehajtási fokozatú fogvatartottak egy zárkában való elhelyezése kapcsán a következő megjegyzést tette:

„Véleményünk szerint a bv. intézet állásfoglalása nem fogadható el a tekintetben, hogy a túlzsúfoltság esetenként a különböző végrehajtási fokozatú elítéltek együttes elhelyezését eredményezheti.

A fogvatartottak jogszabályi rendelkezés alapján történő elkülönítésére az intézet vezetésének érdemi ráhatással kell lennie és ennek maradéktalan betartása érdekében köteles a szükséges intézkedések megtételére.”

- Törekedni kell a háromszintes ágyak felszámolására a megyei intézetben. Elkülönített WC kialakítása minden zárkában szükséges, a megyei intézet nagyobb zárkáiban emellett indokolt lenne egy további WC biztosítása, és a mesterséges fényforrások számának növelése.

A háromszintes ágyak megszüntetése kapcsán lásd az intézet fenti tájékoztatását.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a fentiek kapcsán arról tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot, hogy valamennyi bv. intézet és intézmény vonatkozásában felmérték „azoknak a zárkáknak a körét, amelyekben a WC-k leválasztása és szellőzésének megoldása indokolt”, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága „kiemelt feladatának tekinti az érintett zárkákban szükséges felújítási munkálatok elvégzését, amely a közeljövőben realizálódhat”.

- Amennyiben erre lehetőség van, ajánlott a megyei intézet rosszabb állapotú zárkáinak és a rosszabb állapotban levő sétaudvarának a felújítása.
- Szintén feltétlenül szükséges az ágyi poloska további folyamatos irtása. Amennyiben ez valóban országos szintű probléma, úgy a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által koordinált erőfeszítések szükségesek a probléma megszüntetése érdekében.

Az ágyi poloskák irtásával kapcsolatos lépések, illetve az elért eredmények kapcsán az intézet 2014. január 29-én a következő tájékoztatás adta: „A Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben 2013. április elején, a megőrzéses zárkákból jelentkeztek először poloskacsípéses tünetekkel fogvatartottak. Akkor még bogarat nem találtunk, de a BVOP Egészségügyi Főosztályától kapott információ alapján beszereztük a Bábolna Protect ágyi poloskairtó permetet, és a háziműhely minden egészségügyi jelzést követően a zárkát leirtotta. A szer nem bizonyul hatékonynak, ezért speciális poloskairtókat végeztettünk 2013. június 25-én, majd augusztus 9-én az intézetben az egyébként kártevő- és rágcsálóirtást szerződés alapján végző Antipest Környezethigiéniai Kft.-vel, amelyet Attracid AQUAPY termékkel végeztek. Minden irtást követően az érintett zárkákban és a mellettük levőkben poloskacsapdát állítottunk fel. A probléma mérséklődése ellenére esetenként még ezután is jelentkeztek az egészségügyön csípéses tünetekkel fogvatartottak, a fertőzött intézmények közötti e témában tartott folyamatos információcsere kapcsán kaptunk hírt egy dunaujvárosi cégről, amely nagyon jó hatékonysággal bírt a budapesti intézetekben. Így a Pro-Hygen Kft.-t bíztuk meg mi is, amely Tetracip Zapi 8%, cipermetrin + 1% tetrametrin, Biopren 6 EC 6,7%S-Metoprén + 4,8% piretin + 10,2% BPO hatóanyag-tartalmú szerrel irtotta le a teljes intézetet 2013. október 21-én. Ezt követően az egész intézet területére poloskacsapdákat tettünk ki. Meghatározott zárkákban 2013. november 6-án az irtást megismételtük. Ezt követően az intézet egészségügyi osztályán poloskacsípési panasszal egy fogvatartott sem járt.”

- Biztosítani kell, hogy folyamatosan álljon működő mosógép a fogva tartott fiatalok számára rendelkezésére.
- Ajánlott a fürdés lehetőségének biztosítása a fogvatartottak számára szállítás előtt. Biztosítani kell, hogy a más intézetben kapott ételt a fogvatartott magánál tarthassa.

Az intézet tájékoztatása szerint a szállításban érintett fogvatartottak számára fürdés közvetlenül a szállítás előtt csak ott biztosítható, ahol zárkán belül, vagy elítélt nyitott körletrészen belül található fogvatartotti fürdő. Az intézetben a fiatalok objektumában biztosított ez a lehetőség, hiszen

valamennyi zárkában van lehetőség a fürdésre. A megyei intézet egy közösségi fürdővel rendelkezik, ahol 12 zuhanyállás található. A szállításban részt vevő fogvatartottak ébresztője 4.00 órakor van, az indulás az intézetből pedig 5.30–5.50 között történik. Ezt megelőzően nincs lehetőség arra, hogy a szállítás előtt fürödjének a fogvatartottak, mivel a pihenőidőt biztosítani kell részükre. A 2014. január 30-i fogvatartotti fórumon a kérdés felvetésre került, és a fogvatartottak úgy nyilatkoztak, hogy nem szeretnék a fürdés miatt korábbi ébresztést.

- Lehetővé kell tenni a 9. osztályos oktatásban való részvételt a 18 év alatti fiatalok számára is.

Az intézet ezzel kapcsolatban a következő tájékoztatással szolgált: „A kilencedik osztályos képzés a Pécsi József Nádor Gimnázium és Szakközépiskola bevonásával folyik. Ez az oktatás felnőttképzés keretében valósul meg, emiatt csak 18. életévüket betöltött személyek iratkozhatnak be. E képzés irányába két okból mozdultunk el. Egyrészt a nyolc osztályos végzettséggel rendelkező fiatalok fogvatartottak további oktatása érdekében, másrészt pedig azért, hogy a megyei intézetben elhelyezett felnőtt fogvatartottak is bevonhatóak legyenek az oktatásba, így lehetett a lehető legszélesebb körre kiterjeszteni. A fiatalok objektumában 18. életévét be nem töltött és 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező fogvatartott a látogatás idején egy fő volt. Ilyen esetben a szakképzést helyezzük előtérbe. Ezzel szemben a 2013. szeptemberi induláskor a 26 beiratkozott fogvatartottból 19 felnőtt korú volt.”

- Amennyiben erre lehetőség van, indokolt a nevelők számának növelése a megyei intézetben.